

Тата Юмалаевич ДЖАМАЛАЕВ —
№ 113 йолча Шалински хоржамий
округе гюлла депутаталла кандидат.

Аз дош лу

Нохч-ПалгӀай Педагогически институте Нохч-ПалгӀай Ӏтте Ӏол. Партесн Правительствоси шерра дешара заведени налараш хьайнлай гӀалгӀайи нохчийн кхалнаха. Вай дерригаш а декхарила да, партенен правительствонен воашта бокъо ялараш баркал а оалаш, дика деша а, институте Ӏаьхьачуа тӀехьагӀа юрташка балха а даха, кхуви йола тӀехье коммунистически хьехамца кхетае.

Аз дош лу дахо йодача хана тӀехьака деша а общественни болх дабахьа а.

ВЕДЗИЖЕВА Н.

Нохч-ПалгӀай Педагогически институте студентка.

Вай мехка кхалнахьа йоккха бокъо я

Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе дояркала болх беш а со 1957 шерра август бетта деша. Аз Кустанайски областте а баьб из болх Ӏхе шерра.

Вай республикан рузъка совдлар а, кхьаьгахьой вахара хьал захьадар а хурдац кхьаьгеа декхарила да мел волча саго шийга доагӀа даьха а лояцаш, дика болх барца маьра. Пудухьа сона хов, шура якхьар захьадар доаханьдара болх безар, царга дика хьажарон, хан-ханнахьа уж кхьабарон, цӀена делядорон маьра йаьца дердоагӀа.

Сотара доахан дукха шура лужа доахан тайпа даь. Хьаьта а, цар тайпӀен дӀадахьа шерра цар ена шура а лӀаьрӀа ужх шерра, хьара йаьтагара 2000 килограмм шура яьха аьнна социалистически декхар тӀаьйцаьз а. Цунах дӀабахьа бетта план, цӀаьн йаьтагара 100 литр шура планан совгӀа а йоаьхьаш кхьаьчашьаьз аь.

Докха Ӏраз доаьрӀ аз, кхалнахьа бокъо маьча наха нийсса, цӀаьн муьгӀаьр, эггара хьалха хьаьтоталъа вай советски мехка кхьаьгеа ший йолаш, советски саг се хьалар.

Вай мехкара, цӀаьтарра бокъо йола берригача кхалнахьа нийсса сий кхьаьгеама рузъка ДӀаьхьен юькхара бокхьамаца хилийтарна низ ца кхьобеш болх бергьобаш а со.

ЧАПАНОВА ПАЬТИМАТ.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

Сурта тӀа: Первомайски района Орджоникидзе ӀергӀагӀа колхозе доярка, Чапанова Паьтимайт шейнахьа шура Ӏаьца ферма: сепараторне дӀаьуьаь.

3. Даурбекова сурт.

ЦӀаа дезал санна, шоайла хьаьшал а делядеш, дукха а кьамий мехкарий деша багӀа Нохч-ПалгӀай Педагогически институте.

Сурта тӀа: Институтера дика деша мехкарий. Хьалхарча муьгӀаьр (аьтӀехьара аьрдеьха): Дженгазиева З. В. (ногӀе), Битиева Х. Б. (гӀалгӀа), Ужинова Л. К. (эьсе), ТалгӀагова Т. М. (аьрдеьха), Хамидова З. Х. (аьрдеьха), Муьлаева З. С. (нохчо).

ШоаьлгӀаца муьгӀаьр (аьтӀехьара аьрдеьха): Гурова Л. П. (эьсе), Албогачиева Н. Ю. (гӀалгӀа), Хатыева Р. Х. (нохчо), Веджижева Н. Д. (гӀалгӀа), Бзаева Е. А. (гӀалгӀа), Капустина Е. И. (эьсе), Гукасия С. С. (эьрмало).

Хьалхей хӀанзи

1871-ча шерра «ПалгӀай кхалнахьа» аьнна Ӏла а йолаш ше аьдӀаьча киньжа тӀа гӀалгӀай кхалнахьа Ахриев Чхьаьга эггара хьалха печата тӀа лӀаьдарар гӀалгӀай кхалнахьа вараьх. Иштта яьдара Чхьаьга: «Шийт Нича бокха цӀаьм хулар гӀалгӀаьчун Ӏаьга. Борта муькьа дӀае а, меца дӀаьча бера берал хьалха дӀаьдӀаьлар. 8-9 шу дӀаьча деша йиьгӀо бокхьама гӀулакшаш а дӀаьдӀаь дора, хьаьта кагех долча бераьш гӀулакш де деша а хулар из. 14-15 шу бокхьа хуьцӀам хулар йиьгӀа вараьх; наьраьх ара а ца йоаьлтайм, вӀаьхьий а Ӏла хьа а элаьмга сӀаь вараьх хьаьжаш йоаьлтайм из. Нича гӀа маьре аьхьитӀар, истий гӀаьхулар, моральни кхьаьгеаьмек декхараш а, нускала уьаьгӀаьно а йоаьлтайм, из доала а оттайора. Ше мел йоаькха ха бокъо йолаш а яькхье, 30-40 шу дӀаьча йок хьаьсак хулар гӀалгӀай кхалнахьа».

Йаьлмате хала дар гӀалгӀай кхалнахьа вахӀар революци яьлматеьхьа ӀаьгӀаьра масса тайпа гӀулакшаш де а, маро делядӀаь бокъо йоаьлараш де а дӀаьр цуь.

Пачаьха йаьдла законех кхалнахьа хьорьама бокъо аьцар, хьаьта политически вахӀара юьке а аьцар из. Капиталистически йоаьтӀам хьалха халаьха аьхӀарой вахӀар, общесте а дӀаьлаьшта юьке а бокъо ца хьалар пачаьха Россера кхалнахьа куьлтура йолаш а тӀехьаьсса а хьаьлутар.

Октябрьски революцес аьькхар йиьза кхалнахьа бокъо. «Кхалнахьа маро аььнар маьре де йиьш йоаьцаь законех, — аььхад Ленин, — вӀаьла хьама дӀаьсар». Ший Нохьаьга йола иьш, эьсий кхалнахьа муькьа аььнӀаьчуа тӀехьагӀа, муькьаьлар гӀалгӀай кхалнахьа. Эггара хьалха балха а балх, общественни вахӀара юьке бахӀар гӀалгӀай кхалнахьа, коммунисташ Язиков Жанети Базоркина Женен.

ХӀанз вай республике дукха а ба лӀаьча дешар дийна кхалнахьа.

Москве СССР-а Ӏлмай Академен метта институте деша аьгӀа аспирантка Долаьова Рая Нохч-ПалгӀай

институте деша аьгӀа 18-нел совгӀа гӀалгӀай йол, уьх шерра хьы дукха гӀа а хурба уьж. ГӀалгӀай кхалнахьа Берсанова Фатима, Албогачиева Лидя, Дачаева Лейла, уьжаме кхьабараш партинийн балхаш деш ба. ГӀалгӀай доярка Гогиева Аьсет СССР-а Лакхехьарча Совете депутатта дӀаьдӀаьлаьла оттайы. Дояр-каш Даурбекова Шарипат, Котикова Марем, хьаьхӀаро Шаьдъева Лидя, уьжаме кхьабараш Нохч-ПалгӀай АССР-а Лакхехьарча Совете депутатта дӀаьдӀаьлаьла оттайы. Из дерригта де йиьш йолаш хьалар Советски йаьдлаьл аьтӀаьчӀа тӀехьагӀа Коммунистически парти кхьаьлаленца. Ала дӀаьш да, кхалнахьа юьке деша балхаша дукха а кхьаьчаьмбараьш хьалар. Дукхьаьча районьша кхьабараш деша ца уьхиташ дӀаьй-ноаьной ба. Моттигаш нийслу мехкарий шоай безам боаьцара маьре дӀаьлаьш, дукха истий кхуьлаш. Бокхьа болх бе беза кхалнахьа юьке диньдара а дӀаьхьаца замаьх юьке дӀаьса ца эьш, харьаьхара гӀулакшаш а дӀаьдӀаьш. Уьж тӀехьаьдӀаь харьаьхара гӀулакшаш гӀалгӀай кхалнахьа юькьара дӀаьдӀаь хаданьза новькьостал деш хьаьла беза дӀиьшӀаь болх, кхеташагӀа болх гӀалгӀай кхалнахьа.

Бокхьа болх бе беза шоай йиьн-гаш деша а, кхалнахьа балха а, кинь а, лӀаьце а, ца уьхитӀаьча маьлаьча наха, дӀаьшта, вежарашта, моарошта юьке. Эггара бокхьагӀа доарӀлам болш да кхалнахьагӀа дешиттар. Йаьлмате Ӏоаьга аьшаш да Грозне кхалнахьа педагогически институт, кхалнахьа интернатш, гӀалгӀайи юьхитий мехкарий институттаьха балх аьйӀаьчӀа курсаш хьаьсар. Вай тешаш да хьаьтӀаьдӀаьгӀа 1959 шерра кхалнахьа дӀаьдӀаьча дӀаьга, 8-ча мартаьга, СССР-ера кхьаьча кьамий кхалнахьа сана, юьхитий гӀалгӀайи кхалнахьа дукхаьча толамашча гӀор-хьалараш.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

МАЛЬСАГОВА ТАМАРА, Нохч-ПалгӀай педагогически институте хьаьхӀаро.

